

Årets pris 2020

Gravplassens inngjerding og porter

Kriterier

Generelle kriterier:

- heve kvaliteten for brukerne av gravplasser, kapell og krematorium
- bringe nyskapning inn i Norsk gravplasskultur
- være bærekraftig
- være forankret i egen virksomhet og i Norsk forening for gravplasskulturs formål
- Forslagstillerne og kandidatene for prisen må være medlem av Norsk forening for gravplasskultur.

Spesielle kriteriene for gravplassens inngjerding og porter:

- ivareta forskrift til gravferdslovens bestemmelser i § 7 om inngjerding og porter
- ha lokal forankring og god stedstilpassing
- ha god estetisk utforming og høy kvalitet i materialbruken, der gjerde og port utgjør en helhet
- ha god utforming av eventuell buffersone
- ha funksjonelle og brukervennlige løsninger

Juryens begrunnelse:

1. plass: Enebakk kirkegård, Enebakk



Enebakk kirke og deler av gravplassen er fra middelalderen og gravplassen har etterpå blitt utvidet ved et par anledninger. Den gamle og de nyere delene av gravplassen er vakkert bundet sammen og omkranset av en velstelt granhekk. Det er sannsynlig at granhekkene stammer fra ca 1920.

Hekken er i dag 610 meter lang og omkranser hele gravplassen. Det er to innganger til gravplassen som kan åpnes/lukkes av smijernsporter. Ved gravplassutvidelsene har granhekk og smijernsporter blitt videreført som innhegning. Utvidelsene er tegnet av landskapsarkitekt Anette Hougsrud i 1984 og den siste utvidelsen av Landskapsarkitektfirmaet Grindaker noen år senere.

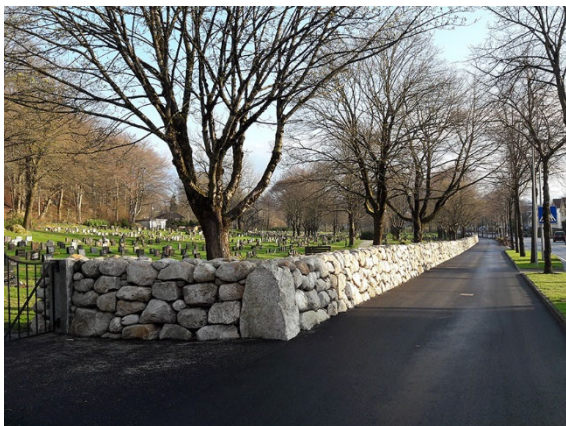
Bruk av granhekk er godt forankret lokalt, ikke bare gjennom en 100-års tradisjon ved Enebakk kirke, men kan også ses på Bygdetunet som ligger ca 150 meter øst for kirken. Flere av gårdstunene i Enebakk er/har vært omkranset av granhekker. Grana er en viktig del av Enebakks historie, og det er den vanlige grana *Picea abies* som er benyttet i granhekkene. Skogsdriften har hatt stor betydning for Enebakk i tidligere tider. Bruk av smijernsporter er også en del av Enebakks historie. Smedene var produsenter av redskap og utstyr på gårdene, men de gjorde seg også flid med kunstsmiing av porter og gravminner på gravplassen. Flere av disse gamle smijernskorsene finnes fortsatt inne på middelalderkirkegården.

Granhekkene er godt synlige fra utsiden på fylkesveiene i alle retninger, og også innsiden er godt synlig for alle besøkende på gravplassen og danner med sitt volum en verdig buffer mot omgivelsene rundt. Gravplassen er svakt hellende med kirken sentrert på høyden, slik at hekkene danner en klar avslutning av gravplassen i alle retninger. Hekken og portene hever helt klart kvaliteten på hele gravplassen.

Granhekken er velstelt og godt vedlikehold gjennom alle år. Det er Arve Rustad som har hovedansvaret for den velstelte granhekken. Han har i tillegg videreført sine kunnskaper om stell av granhekk til de andre ansatte på gravplassen.

Gravferdsforskriften har bestemmelser om at gravplassen skal være inngjerdet, og en hekk alene vil ikke ivareta dagens krav. Granhekken er imidlertid etablert lenge før gravferdsforskriften trådte i kraft. Den oppfyller uten tvil forskriften krav til gjerder da den både har et verdig utseende og utgjør et fysisk hinder.

Gand gravlund, Sandnes



Gand gravlund ble tatt i bruk i 1939 og hadde opprinnelig lødd natursteinsmur som innhegning mot Jærveien. I forbindelse med utvidelse av Jærveien på 70-tallet, ble natursteinsmuren fjernet.

Det ble etter dette etablert en sitkagranhekk i stedet. I 2005 var tilstanden på granhekken dårlig og den ble erstattet av en tujahekk. Dessverre ble hekken angrepet av sopp og en ny innhegning ble igjen diskutert.

Valget falt denne gangen på at det skulle settes opp en natursteinsmur i samme stil som den som stod der opprinnelig.

Å etablere natursteinsmur er et viktig grep for å gjenopprette det opprinnelige kulturhistoriske uttrykket på gravplassen. Natursteinsmur vil også bidra til å gi gravplassenden orden og verdighet, dens egenart tilsier at den skal ha jf. gravferdsforskriften. Lødd natursteinsmur har også fordeler for naturmangfoldet, da steinen er habitat for moser og lav, og kan bidra til å øke bestandene av lav og mosearter på gravplassen. Dette er viktig da det er påvist rødlista moser og lav på gravlunden.

Det var anleggsgartner Virgo A/S som gjorde jobben, med Tomas Aase og Fredrik Kolnes som ansvarlige. De hadde entreprenøren Serigstad fra Klepp som «monterte» muren. De brukte dyrkingstein (morenestein) fra gårdene oppe på Lea -Leite og Malmheim område. Det vil si fra naturlig nærområde. De spesielle endesteine i muren, kommer fra en gammel «løegrunn» (håndplukket fra ei løa på Lea ble det fortalt. Fantastisk flotte steiner)

Portstolpene til de tre portene er granitt, og er gjenbruk av stein. Portene ble også restaurert og lakkert.

Den nye natursteinsmuren er et godt eksempel på en innhegning med høy estetisk utforming og høy kvalitet i materialbruken, der mur og port utgjør en flott helhet. At muren i tillegg er godt stedstilpasset med lokal forankring og et bærekraftig valg var noe av det som gjorde at dette forslaget fikk en 2. plass i årets konkurranse.